

Προς:

Από: Σωματείο Εργαζομένων Εθνικού Οργανισμού Δημόσιας Υγείας

Ημερομηνία: Κυριακή, 18 Σεπτεμβρίου 2022

Θέμα: Καταγγελία του προς ψήφιση άρθρου 162 στο σχέδιο νόμου

«Εταιρική διακυβέρνηση των Ανωνύμων Εταιρειών του Δημοσίου και των λοιπών θυγατρικών της Ελληνικής Εταιρείας Συμμετοχών και Περιουσίας, διαχείριση συμμετοχών του Δημοσίου σε ανώνυμες εταιρείες και ρυθμίσεις για την Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας, αξιολόγηση της έναντι του Δημοσίου φερεγγυότητας και πιστοληπτικής ικανότητας φυσικών και νομικών προσώπων και σύσταση Ανεξάρτητης Αρχής Πιστοληπτικής Αξιολόγησης, ίδρυση και λειτουργία Κεντρικού Μητρώου Πιστώσεων, Συμπληρωματικός Κρατικός Προϋπολογισμός οικονομικού έτους 2022 και λοιπές διατάξεις οικονομικού και αναπτυξιακού χαρακτήρα»

Αξιότιμοι,

το ακόλουθο κείμενο έχει ως σκοπό την παράθεση πολύ συγκεκριμένων νόμων/τροπολογιών, εγγράφων και επιχειρημάτων εναντίον της ψήφισης του άρθρου 162 στο προαναφερθέν σχέδιο νόμου που αφορά επί της ουσίας στο πρόγραμμα με τίτλο «Ολοκληρωμένη επείγουσα παρέμβαση υγείας για την προσφυγική κρίση». Μέσα από την ανάλυση συμβάντων αλλά και επίσημων εγγράφων, πιστεύουμε ότι το εν λόγω άρθρο πρέπει να αποσυρθεί και να κατατεθεί νέα τροποποίηση η οποία να εξασφαλίζει τόσο το πρόγραμμα καθαυτό όσο και οι ελάχιστοι πλέον εναπομείναντες εργαζόμενοι σε αυτό.

Το Philos II, σύμφωνα με την ανακοίνωση του Οργανισμού, στόχευε στην πρόσληψη 1.575 θέσεων ιατρονοσηλευτικού και λοιπού προσωπικού για την κάλυψη των αναγκών περίθαλψης προσφύγων και μεταναστών αλλά και του γενικού πληθυσμού. Το νέο αυτό πρόγραμμα κάλυψης των υγειονομικών αναγκών των προσφύγων και μεταναστών διαδέχτηκε μια σειρά προγραμμάτων που έχουν υλοποιηθεί από το 2015 και έχουν χρηματοδοτηθεί με απόλυτη διαφάνεια από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στη συγκεκριμένη ανακοίνωση, γίνονταν ξεκάθαρα λόγος για επιπλέον κίνητρα, οικονομικά και προϋπηρεσίας, σε γιατρούς και οδοντιάτρους. Τόσο ο σχεδιασμός όσο και ο αρχικός προϋπολογισμός τους προγράμματος ύψους 50.000.000€, περιλαμβάνονται στο 64186/06-09-2018 (ΦΕΚ 3877/Β/06-09-2018) Κοινή Υπουργική Απόφαση «Ανάθεση προγράμματος για τη διασφάλιση της δημόσιας υγείας και την κάλυψη των υγειονομικών αναγκών των προσφύγων και μεταναστών, με φορέα υλοποίησης το ΚΕΕΛΠΝΟ» και την με αρ.78066/15.12.2021(ΦΕΚ 6054/Β/20.12.2021) τροποποίησης αυτής.

Θα περίμενε κανείς ότι εφόσον το τρέχον πρόγραμμα υλοποιήθηκε ως συνέχεια των αντίστοιχων προγραμμάτων που προηγήθηκαν, θα υπήρχε ήδη ένα καλά οργανωμένο σύστημα υποδομών και λειτουργίας, ιδιαίτερα μετά το PHILOS I, το οποίο υλοποιήθηκε επίσης από τον ΕΟΔΥ (τότε ΚΕΕΛΠΝΟ). Θα ήταν αναμενόμενο πως το νέο πρόγραμμα μόνο καλύτερο θα μπορούσε να γίνει δεδομένης και της εξασφαλισμένης χρηματοδότησης, ωστόσο η πραγματικότητα, ήταν τελείως διαφορετική. Από την πρώτη ημέρα έναρξης του προγράμματος το 2019, βρεθήκαμε σε ένα εργασιακό περιβάλλον το οποίο δεν παρείχε ούτε τα απαραίτητα για την εύρυθμη λειτουργία των κλιμακίων. Αυτό σημαίνει ότι ιατρεία και γραφεία λειτουργούσαν με αγορές φαρμάκων, υλικοτεχνικού εξοπλισμού, αναλώσιμων και ειδών γραφείου με ίδια έξοδα. Όπως μπορεί να γίνει εύκολα αντιληπτό, είναι τουλάχιστον προβληματικό - αν όχι προσβλητικό - σε ένα πρόγραμμα εκατομμυρίων, η εύρυθμη λειτουργία των κλιμακίων να επαφίεται στους εργαζομένους για την αγορά των απαραίτητων υλικών και κατ' επέκταση την παροχή αξιοπρεπών υπηρεσιών.

Η ίδια προβληματική οργάνωση ήταν εμφανής και στο καθαρά επιστημονικό επίπεδο, όπου η υποστήριξη - πλην πολύ συγκεκριμένων προσώπων - δεν υπήρξε απλώς ανεπαρκής αλλά ουσιαστικά ανύπαρκτη. Είναι χαρακτηριστικό ότι η πρώτη φορά που ακούσαμε για «εκπαιδύσεις»(!) ήταν τον Απρίλιο του 2021 σχεδόν δύο έτη μετά τις πρώτες προσλήψεις στο πρόγραμμα. Περιττό να αναφερθεί το εξαιρετικά χαμηλό επίπεδο προετοιμασίας, υλικού και παρουσίας, παρά τις περγαμηνές των εκπαιδευτών. Φυσικά ούτε λόγος για την απαραίτητη εποπτεία που θεωρείται αναγκαία στους εργαζομένους του πεδίου και κρίσιμη για την υποστήριξη, αποφόρτιση και την

ενδυνάμωση όσων εργάζονται κάτω από τις εξαιρετικά δύσκολες τούτες συνθήκες. Από προσωπική και επαγγελματική ευσυνειδησία καλύψαμε και αυτό το κενό αναλαμβάνοντας οι ίδιοι τόσο το οικονομικό κόστος όσο και την διάθεση του προσωπικού μας χρόνου.

Σε αυτό το δύσκολο περιβάλλον επωμιστήκαμε μαζί με το λοιπό ιατρονοσηλευτικό προσωπικό της χώρας την αντιμετώπιση της πανδημίας σε δομές με ιδιαίτερα αυξημένες ανάγκες και πολύ συγκεκριμένα χαρακτηριστικά όσον αφορά στον πληθυσμό τους. Όλο αυτό το διάστημα, δεν εργαστήκαμε ούτε μια ημέρα από το σπίτι παρόλο που για συγκεκριμένες ειδικότητες κάτι τέτοιο θα ήταν εφικτό. Τα κλιμάκια δεν λειτούργησαν ούτε μια ημέρα με προσωπικό ασφαλείας. Κληθήκαμε να εργαστούμε κάτω από εξαιρετικά αντίξοες συνθήκες όπως για παράδειγμα συνωστισμός σε container, έλλειψη γραφείων/χώρων, σπασμένες σωλήνες αποχέτευσης και λύματα παντού, λάσπες, εργασία σε εξωτερικό χώρο σε ακραίες θερμοκρασίες χειμώνα και καλοκαίρι κ.α. Βιώναμε τον πόνο των μετακινούμενων-εκτοπισμένων πληθυσμών και ταυτόχρονα τη ματαίωση βλέποντας την ανεπάρκεια του συστήματος να τους περιθάλπει όπως θα άρμοζε σε κάθε ανθρώπινο ον.

Στο σημείο αυτό οφείλουμε να κάνουμε μια γρήγορη αναφορά που αφορά στους συναδέλφους του Υποέργου 4, οι οποίοι τοποθετήθηκαν σε νοσοκομεία και κέντρα υγείας προκειμένου να «ανακουφίσουν» από τον «προσφυγικό φόρτο» το ΕΣΥ. Οι συγκεκριμένοι εργαζόμενοι διαχειρίστηκαν με το εκεί προσωπικό την πανδημία ως σήμερα ενώ οι αποδοχές τους είναι χαμηλότερες κι από αυτές του επικουρικού προσωπικού στο χώρο της δημόσιας υγείας με τις καθυστερήσεις στις πληρωμές των εξαιρέσιμων να ξεπερνά πολλές φορές ακόμα και τους 6 μήνες. Ας συνεχίσουμε τώρα την παρουσίαση της υπόθεσης.

Σε μια κίνηση αναγνώρισης της κυβέρνησης προς όλη αυτή τη συνθήκη, 16 Οκτώβριου 2019 έφερε προς ψήφιση το ν.4633/2019 (ΦΕΚ 161/Α/16-10-2019) στον οποίο μεταξύ άλλων διατάξεων/τροποποιήσεων προβλέπονταν συγκεκριμένες επιπλέον αποδοχές για το προσωπικό στο πεδίο (άρθρο 50 παρ.9). Λίγους μήνες αργότερα, λύθηκαν οι όποιες ασάφειες κι έτσι σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση (σελ.220-221) που συνοδεύει το ν. 4647/2019 (ΦΕΚ 204/Α/16-12-2019):

Με τη διάταξη του άρθρου 8 θεραπεύονται ερμηνευτικές δυσχερείες στη διατύπωση του νόμου 4633/2019, οι οποίες οδήγησαν σε αδυναμία εφαρμογής του από τις υπηρεσίες. Ο ορισμός των επαγγελματιών υγείας στο νόμο αντιμετωπίζεται με ευρύτητα όπως για παράδειγμα στο Άρθρο 2 του ν.4486/17 «Μεταρρύθμιση της ΠΦΥ, επείγουσες ρυθμίσεις αρμοδιότητας Υπουργείου Υγείας και άλλες διατάξεις» αναφέρεται: «Για τις ανάγκες του παρόντος νόμου ισχύουν οι εξής ορισμοί: 1. Ομάδα Υγείας: Η Ομάδα που αποτελείται από Ιατρούς ειδικοτήτωνκαι κοινωνικό λειτουργό και διοικητικό προσωπικό....». Σύμφωνα με την Έκθεση του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας «World Health Report 2006-Health Workers» ως Επαγγελματίες Υγείας ορίζονται όλα τα άτομα που εμπλέκονται σε δράσεις των οποίων πρωταρχικός στόχος είναι η προάσπιση της υγείας. Επειδή το προσωπικό που προσλαμβάνεται στο πλαίσιο του PHILOS, έχει ως αντικείμενο - σύμφωνα με το άρθρο 123 του νόμου 4549/2018 - «τη διασφάλιση της δημόσιας υγείας και την κάλυψη των υγειονομικών αναγκών των προσφύγων και μεταναστών», όλες οι κατηγορίες εργαζομένων που δραστηριοποιούνται στο πεδίο μπορούν να χαρακτηρισθούν ως «επαγγελματίες υγείας» και εμπíπτουν στις ευεργετικές μισθολογικές διατάξεις του άρθρου 50 του νόμου 4633/2019 σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που περιγράφονται σε αυτό, δηλαδή εφόσον εργάζονται στα Κέντρα Φιλοξενίας Προσφύγων και Μεταναστών (ΚΦΠΜ) και στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) της Επικράτειας. Προκειμένου να μην υφίσταται διακριτή μεταχείριση μεταξύ των ιατρών και των λοιπών επαγγελματιών υγείας που εργάζονται στο πεδίο και ειδικότερα στα ΚΦΠΜ και στα ΚΥΤ, το άρθρο 50 του νόμου 4633/2019 θέρáπευσε την ανισοτιμία στην αντιμετώπιση των εργαζομένων που υφίστατο, επεκτείνοντας τις ευεργετικές μισθολογικές διατάξεις που είχε εισάγει ο νόμος 4549/2018 μόνο για τους ιατρούς και στους υπόλοιπους επαγγελματίες υγείας, αναλογικά.

Συγκεκριμένα ο νόμος 4549/2018 έδινε αποκλειστικά στους ιατρούς διακρίνοντάς τους από τις λοιπές ειδικότητες τα ακόλουθα κίνητρα:

α) ένα (1) επιπλέον μηνιαίο μισθό ιατρού υπηρεσίας υπαίθρου, όπως καθορίζεται στην παρ. 3 του άρθρου 138 του ν. 4472/2017.

β) το μηνιαίο επίδομα που έχει καθοριστεί κατ' εξουσιοδότηση της παρ. 5 του άρθρου 28 του ν. 2646/1998 (Α` 236), εφόσον εργάζονται στα Κέντρα της προηγούμενης περίπτωσης και στις περιοχές της Χίου, Λέσβου, Σάμου, Κω, Λέρου και Έβρου.

γ) το επίδομα νοσοκομειακής απασχόλησης του Επιμελητή Β', αν πρόκειται για ειδικευμένους ιατρούς και οδοντιάτρους σε νοσοκομεία και στις δημόσιες δομές του Εθνικού Συστήματος Υγείας (ΕΣΥ).

Ο νόμος 4633/2019 ισορρόπησε την ανωτέρω διάκριση, χορηγώντας και στους λοιπούς εργαζόμενους τα αντίστοιχα ανάλογα με το ενιαίο μισθολόγιο μισθολογικά προνόμια και ειδικότερα:

α) ένα (1) επιπλέον μηνιαίο μισθό εισαγωγικού κλιμακίου της κατηγορίας του.

β) επίδομα απομακρυσμένων - παραμεθόριων περιοχών κατά τους όρους και τις προϋποθέσεις του άρθρου 19 του ν. 4354/2015.

γ) επίδομα επικίνδυνης και ανθυγιεινής εργασίας Α' Κατηγορίας, κατά τους όρους και τις προϋποθέσεις του άρθρου 18 του ν. 4354/2015.

Ωστόσο, οι συγκεκριμένες ρυθμίσεις ήταν αδύνατο να εφαρμοσθούν από τις αρμόδιες τις υπηρεσίες διότι παραπέμπουν άνευ εξαιρέσεων στο νόμο του ενιαίου μισθολογίου.

Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, ένα από τα κίνητρα, που ορθώς δόθηκαν, σε ιατρούς και οδοντιάτρους από την προκήρυξη ήδη του προγράμματος (βλ. πρώτη παράγραφο) ήταν οι αυξημένες μηνιαίες αποδοχές, σε επίπεδο Επιμελητή Β' προκειμένου να προσελκυσθούν ειδικευμένοι ιατροί. Ωστόσο, τούτο δε δίνει τη δυνατότητα οποιασδήποτε μισθολογικής-βαθμολογική ανέλιξης μιας και τους θεωρεί ως μισθοδοτούμενους με μισθό υπηρεσίας υπαίθρου.

Επειδή όμως όσον αφορά στο προσφυγικό ζήτημα, η εργασία στο πεδίο έχει πολύ συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και ιδιαιτερότητες, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, αποφασίστηκε - επίσης ορθά - η σύμπλευση με τον ΠΟΥ και ο λογισμός όλου το προσωπικού που δραστηριοποιείται στο πεδίο ως «επαγγελματιών υγείας». Με αυτό σύμφωνα και με την αιτιολογική έκθεση εξισοροπήθηκε το μισθολογικό χάσμα μεταξύ ιατρών και λοιπών εργαζομένων στο πεδίο.

Αυτό που διατυμπάνιζε επίσης η Διοίκηση (συμπεριλαμβανομένου του τότε προέδρου του Οργανισμού) κατά την επίσκεψή της σε διάφορες δομές την ίδια περίοδο ήταν η πολιτική και ουσιαστική βούλησή της να αυξήσει τις αποδοχές στα επίπεδα της αγοράς προκειμένου αρχικά να βρει προσωπικό που θα δεχτεί να στελεχωσει τις δομές κάτω από τις προαναφερθείσες δύσκολες συνθήκες και εν συνεχεία να το αποτρέψει από το να αποχωρήσει και να εργαστεί σε άλλους οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στο πεδίο.

Όσον λοιπόν αφορά σε μισθολογικό επίπεδο, το προσωπικό χαιρέτησε αυτήν την κίνηση της Διοίκησης, η οποία ναι μεν δεν έλυσε τα σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζαμε καθημερινά, φάνηκε ωστόσο να αναγνωρίζει συμβολικά και έμπρακτα τις δυσκολίες που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε. Ιδιαίτερα η αιτιολογική έκθεση, καθυσύχασε και τους πλέον καχύποπτους. Άλλωστε όπως μπορεί να διαβάσει κανείς στην «Έκθεση αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων στο περιεχόμενο των αξιολογούμενων ρυθμίσεων» (12/12/2019):

(Σελίδα 1) «Τα προτεινόμενα μέτρα ευθυγραμμίζουν το μισθολόγιο και τα επιδόματα του προσωπικού των ΠροΚεΚΑ με τα σημερινά ισχύοντα στο προσωπικό των Κέντρων Φιλοξενίας Μεταναστών Προσφύγων (ΚΦΠΜ) και στα Κέντρα Υποδοχής & Ταυτοποίησης (ΚΥΤ).»

(Σελίδα 9) «...καταβάλλεται κατά παρέκκλιση κάθε γενικής ή ειδικής διάταξης: α) ένας (1) επιπλέον μισθός εισαγωγικού κλιμακίου της κατηγορίας του **για κάθε μήνα απασχόλησής τους...**»

Δε χρειάζεται ειδική γνώση για να αντιληφθεί κανείς ότι η ερμηνεία όπως αποτυπώνεται στην εν λόγω αιτιολογική έκθεση είναι ξεκάθαρη. Εφόσον προβλέπεται επιπλέον μισθός για κάθε μήνα απασχόλησης και η πρόθεση είναι η ευθυγράμμιση του μισθολογίου με αυτό που ισχύει για το προσωπικό των ΚΦΠΜ και ΚΥΤ, τεκμαίρεται ότι οι τελευταίοι λαμβάνουν ήδη τη σχετική μισθοδοσία.

Τον περασμένο Δεκέμβριο και δίχως οποιαδήποτε προγενέστερη ενημέρωση λάβαμε απλώς ένα email (η μόνη επικοινωνία που είχαμε με οποιοδήποτε μέλος της Διοίκησης μέχρι και σήμερα) το οποίο ανέφερε χαρακτηριστικά:

«...Επίσης, καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια τόσο από τον Φορέα όσο και από τις αρμόδιες Υπηρεσίες του Υπουργείου Υγείας ώστε να διευθετηθεί άμεσα το ζήτημα [το οποίο ετέθη από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους] σχετικά με την καταβολή των επιπλέον αποδοχών στους δικαιούχους του Προγράμματος που δραστηριοποιούνται στο πεδίο.

Επειδή, ενδεχομένως να υπάρξει καθυστέρηση για την καταβολή τους και γνωρίζοντας την αναστάτωση που έχει προκαλέσει στον οικονομικό προγραμματισμό σας το εν λόγω ζήτημα, παρακαλούμε την κατανόηση, μέχρι την επίλυσή του...»

Από το εν λόγω email όχι απλά ενός υπαλλήλου αλλά του προϊσταμένου του τμήματος μετακινούμενων πληθυσμών καταλάβαμε ακριβώς αυτό που εξηγούσε. Τίποτα παραπάνω και τίποτα λιγότερο. Βέβαια σε ηθικό επίπεδο είναι κρίσιμο να αναφέρουμε ότι το εν λόγω email, έπεσε σαν κεραυνός εν αιθρία στις 21 Δεκεμβρίου, λίγες ημέρες πριν τις εορτές των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς, συνθλίβοντας κάθε οικογενειακό προγραμματισμό.

Όλο το επόμενο διάστημα μέχρι και πριν από λίγες ημέρες σποραδικά, τόσο η Διοίκηση όσο και συγκεκριμένα υψηλόβαθμα στελέχη των Υπουργείων Υγείας και Μετανάστευσης και Ασύλου μοίραζαν κενές υποσχέσεις για σύντομη επίλυση και τροπολογίες που αναμένοντας από εβδομάδα σε εβδομάδα και θα μας έδιναν τα

δεδουλευμένα. Ακόμα και τη δίχως ειδοποίηση και μονομερή μετατροπή συμβάσεών μας στην Εργάνη από πενήνήμερο οχτάωρο σε επταήμερο κυλιόμενο ωράριο (κάτι που μας οδήγησε να απευθυνθούμε στην επιθεώρηση εργασίας) χρησιμοποίησαν προς καθυσυχασμό του προσωπικού, απαντώντας σε προσωπικές οχλήσεις εργαζομένων ότι «μην ανησυχείτε, αυτό έγινε για να ξεμπλοκάρει το ζήτημα με τις αποδοχές σας».

Βέβαια, μέσα από τη διαδικασία τούτη, η οποία κινήθηκε μεν εις το όνομα της μεταβολής των όρων της σύμβασης στην Εργάνη και περιλάμβανε το ζήτημα της μισθοδοσίας δημιουργούνται μια σειρά από ιδιαίτερα έντονους προβληματισμούς, ενώ παράλληλα τεκμαίρονται μια σειρά από συμπεράσματα¹

α) «Κατόπιν κοινοποίησης της ως άνω απάντησης, διατυπώσαμε με το υπ' αριθμ. ΚΠ 7335/31/31-03/2022/ΕΟΔΥ τις αντιρρήσεις μας σχετικά με την ανωτέρω ερμηνεία και αιτηθήκαμε την επανεξέταση του θέματος της καταβολής των μισθολογικών κινήτρων ενώπιον του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους. Ωστόσο το εν λόγω ζήτημα δεν έχει επιλυθεί έως σήμερα αλλά και ούτε λάβαμε απάντηση επί των αντιρρήσεών μας από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους. Με αυτόν τον τρόπο εφαρμόσαμε τις ως άνω δεσμευτικές οδηγίες και έκτοτε διενεργούνται καταβολές βάση της ερμηνείας αυτής».

Το παραπάνω εδάφιο είναι εξαιρετικά προβληματικό στον σκληρό του πυρήνα. Αρχικά εγείρονται μια σειρά από ερωτήματα όσον αφορά τη νέα γνωμοδότηση του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, από τη στιγμή που δεν υπήρχε κάτι σκιάδες το οποίο χρειαζόταν γνωμοδότηση εν γένει. Οι διατάξεις είχαν ξεκαθαριστεί ήδη από το Δεκέμβριο του 2019, δίχως να έχει προκύψει καμία ένσταση από όλα τα εμπλεκόμενα μέρη συμπεριλαμβανομένων υπουργών και αξιωματούχων της σημερινής κυβέρνησης. Τι άλλαξε τον Νοέμβριο του 2021 και κατόπιν ποιας εντολής κινήθηκε μια διαδικασία που αναιρούσε επίσημα έγγραφα που ήδη για δύο έτη είχαν θέσει ένα ξεκάθαρο πλαίσιο; Το βάρος της απόδειξης της ανάγκης νέας ερμηνείας και δη προς αυτήν την κατεύθυνση πέφτει εξ' ολοκλήρου στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους.

Ιδιαίτερα ενδιαφέρον παρουσιάζει και το γεγονός ότι ένα Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου (ΕΟΔΥ) εξισώνεται de facto με μια ΔΕΚΟ (ΑΕΜΥ)² δίχως κάποια σχετική νομολογία. Εγείρονται σημαντικά ερωτήματα για το πως ενώ για να ευθυγραμμιστούν οι δύο μισθοδοσίες πίσω στην αρχή των προγραμμάτων, χρειάστηκε (ορθώς) ξεχωριστή γνωμοδότηση και εν συνεχεία νομοθετική πράξη, δύο χρόνια αργότερα η απόφαση για μια ΔΕΚΟ λογίστηκε ως έχουσα αυτόματη εφαρμογή σε ένα ΝΠΙΔ.

β) Στο υπ' αριθμ. ΚΠ 7335/31/31-03/2022/ΕΟΔΥ παρατέθηκαν αντιρρήσεις του οργανισμού σχετικά με την ερμηνεία που δόθηκε (στην ΑΕΜΥ). Στο έγγραφο που υπογράφεται από τον Πρόεδρο του Οργανισμού διαβάζουμε - και προσυπογράφουμε - τα κάτωθι.

«Οι μισθολογικές ειδικές παροχές αφορούν κίνητρα προς τους ιατρούς και το λοιπό προσωπικό για να απασχοληθεί στους συγκεκριμένους χώρους (ΚΦΠΜ & ΚΥΤ της επικράτειας) όπου οι συνθήκες εργασίας ήταν και συνεχίζουν να είναι ιδιαίτερα απαιτητικές. Η θέσπιση των εξαιρετικών αυτών μισθολογικών ρυθμίσεων κρίθηκε αναγκαία λόγω του εξαιρετικά μειωμένου ενδιαφέροντος σε σχετικές προκηρύξεις...»³

ενώ συνεχίζει:

«Ένας μισθός σε δωδεκάμηνη βάση δεν θα αποτελούσε σε καμία περίπτωση κίνητρο προσέλκυσης εργασίας σε αυτούς τους χώρους (ΜΚ ΠΕ εισαγωγικού κλιμακίου 1092 ευρώ / 12 μήνες = 91 ευρώ μηνιαίως ή ΒΜ ιατρού υπηρεσίας υπαίθρου 1161/12=96,75).»

προσθέτοντας:

¹ Υπόμνημα του Οργανισμού σε απάντηση στον υπ' αριθμό 213038/19-05-2022/ΕΔ28 Δελτίου Εργατικής Διαφοράς (Αρ. Πρωτ.266287, 21/06/2022)

² Η Ανώνυμη Εταιρεία Μονάδων Υγείας (Α.Ε.Μ.Υ. Α.Ε.) ιδρύθηκε με τον Ν.3293/2004 αναλαμβάνοντας την άμεση μετα-ολυμπιακή αξιοποίηση της Πολυκλινικής του Ολυμπιακού Χωριού. Αποτελεί δημόσια επιχείρηση κοινής ωφέλειας (ΔΕΚΟ), υπάγεται στο νομικό πλαίσιο του Ν. 3429/2005 Κεφάλαιο Α και του Ν.2190/1920 όπως τροποποιήθηκαν και ισχύουν.

³ Το επιχείρημα αυτό τεκμηριώνεται και αποδεικνύεται στην πράξη από δύο σημαντικά έγγραφα. Αρχικά από το έγγραφο με τίτλο «RESPONSE BY THE INTERNATIONAL COMMISSION OF JURISTS (ICJ) AND EUROPEAN COUNCIL FOR REFUGEES AND EXILES (ECRE) TO THE GOVERNMENT'S SUBMISSIONS ON THE MERITS» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης, Complaint No. 173/2018, Case Document No. 7, 20/12/2019) στα άρθρα 93 και 96 αλλά και από τη νέα «πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για τη συνεργασία με ιατρούς και ψυχολόγους με καθεστώς έκδοσης ΑΠΥ αμέσως μετά την ολοκλήρωση της πλήρωσης των θέσεων του προγράμματος» (αρ.πρωτ.: 910, 17-01-2020).

«Από τη γραμματική ερμηνεία των σχετικών διατάξεων (της παρ.4 του αρ.123 του ν.4549/2018, της παρ. 2 του άρθρ.5 του ν.4574/2018, των άρθρων 8 & 9 του ν.4647/2019 και της παρ.9 του άρθρου 50 του ν.4633/2019), προκύπτει ότι οι αναφερόμενες μισθολογικές παροχές χορηγούνται ως επιδόματα και ταυτόχρονα (σωρευτικά) με τις τακτικές αποδοχές δηλαδή σε τακτική μηνιαία βάση...»

Συμπληρωματικά αναφέρει:

«Η έκθεση του Γενικού Λογιστηρίου με αριθμ. 292/37/2018 προϋπολογίζει δαπάνη ύψους 4,5 εκατ. ευρώ από τη χορήγηση των ειδικών μισθολογικών κινήτρων προς του ιατρούς/οδοντιάτρους που συμμετέχουν στο πρόγραμμα που υλοποιεί ο ΕΟΔΥ (πρώην ΚΕΕΛΠΝΟ) για τη διασφάλιση της δημόσιας υγείας και την κάλυψη των υγειονομικών αναγκών των προσφύγων και μεταναστών συνολικής διάρκειας 18 μηνών. Το ποσό αυτό σημειώνεται ότι αφορά μόνο ιατρούς/οδοντιάτρους. Στην περίπτωση άπαξ καταβολής ενός μισθού σε δωδεκάμηνη βάση, η ετήσια δαπάνη θα ανερχόταν σε περίπου 200.000 ευρώ για εκατόν οκτώ (108) άτομα. Η προϋπολογιζόμενη δαπάνη των 4,5 εκατ. ευρώ εκ μέρους του ΓΛΚ συνεπάγεται ευθέως μηνιαία καταβολή διπλάσιου μισθού και των λοιπών επιδομάτων.»

για να καταλήξει:

«Σας γνωρίζουμε τέλος, ότι το δελτίου τύπου της Κυβέρνησης – Υπουργείου Υγείας στην ιστοσελίδα της Κυβέρνησης (<https://government.gov.gr/epibleon-kinitra-gia-tous-giatrous-ke-odontiatrous-stis-egkatastasis-prosfigon>) αναφέρει ρητώς και προς αποφυγή διττής ερμηνείας το διπλασιασμό των αποδοχών των ιατρών – όπου για λόγους ίσης μεταχείρισης και ισοτιμίας επεκτάθηκε αργότερα με τους σχετικούς νόμους και στο λοιπό προσωπικό.»

Από τα παραπάνω εδάφια του εγγράφου που απέστειλε ο ΕΟΔΥ προς το ΓΛΚ γίνεται ξεκάθαρο όχι μόνο ότι η Κυβέρνηση ήταν ξεκάθαρη ως προς την κατεύθυνση που θέλει να κινηθεί σχετικά με το εν λόγω ζήτημα αλλά επισημαίνει ότι με τη νέα ερμηνεία του ΓΛΚ δεν βγαίνουν τα νούμερα που είχαν υπολογιστεί από το ίδιο και αφορούσε την τότε προϋπολογισμένη μισθοδοσία των ιατρών. Δεν επιχειρηματολογεί απλά υπέρ της τεράστιας ανάγκης για παροχή κινήτρων, αλλά αποδεικνύει πέραν πάσης αμφιβολίας ότι ο διπλός μισθός αφορά σε κάθε μήνα και όχι άπαξ σε δωδεκάμηνη βάση. Και εφόσον η εξισορρόπηση της μισθοδοσίας μεταξύ των δύο ομάδων εργαζομένων έχει ήδη αναλυθεί σε προηγούμενες σελίδες ενώ έχει παρατεθεί και η κείμενη νομολογία που το κατοχυρώνει, επί της ουσίας τα πάντα αφορούν αυτομάτως και το λοιπό προσωπικό που απασχολείται στο πεδίο.

Γίνεται επομένως σαφές ότι η αληθινή βούληση των μερών κατά την υπογραφή της ατομικής σύμβασης εργασίας έχει περιεχόμενο που δεν αμφισβητείται από καμία από τις δύο πλευρές και καθιστά την συμφωνία αυτή ισχυρότερη και επικρατέστερη ως ευνοϊκότερη, από οποιαδήποτε άλλη ερμηνεία του νόμου.

γ) Βέβαια, παρόλο που δεν μπορούμε να γνωρίζουμε τις διεργασίες που έλαβαν χώρα στο παρασκήνιο, εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι το «άμεσα» και «κάθε δυνατή προσπάθεια» του Δεκεμβρίου μεταφράστηκε σε έγγραφο έπειτα από τρεις (3) μήνες κι ενώ οι εργαζόμενοι βρισκόταν ακόμη στο σκοτάδι και με μειωμένες αποδοχές.

Σημαντικότατο είναι να αναφέρουμε, όπως προκύπτει μέσα από το σχετικό έγγραφο⁴, ότι το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους προχώρησε σε αυτές τις κινήσεις «με εντολή Αναπληρωτή Υπουργού». Ανασύροντας το Οργανόγραμμα του Υπουργείου Οικονομικών από την επίσημη σελίδα του⁵ βλέπουμε ότι προβλέπεται μια θέση για αναπληρωτή υπουργό, το οποίο σε συνδυασμό με την κοινοποίηση που βλέπουμε στο τέλος του εγγράφου δεν αφήνουν κανένα περιθώριο αμφιβολίας ότι αναφέρεται στον κ. Σκυλακάκη.

Καθώς πλέον βρισκόμασταν στη μέση του καλοκαιριού και με εννέα (9) πλέον μήνες μη-καταβληθέντων αποδοχών, ο Οργανισμός επί της ουσίας παραδέχτηκε ότι παρά τις όποιες προσπάθειες κατέβαλλε, πλέον δεν είναι στο χέρι του και πως τα χρήματα ενώ υπάρχουν και είναι έτοιμα προς εκταμίευση από πλευράς του, μπλοκάρονται από άνωθεν.

Πριν λοιπόν σχολιάσουμε το άρθρο 162 του υπό ψήφιση σχεδίου νόμου, είναι το κατάλληλο σημείο να συνοψίσουμε τα σημαντικότερα στοιχεία του υπομνήματος καθώς έτσι θα γίνει πλέον ξεκάθαρο και πέραν πάσης αμφιβολίας ότι όχι μόνο πρέπει αποσυρθεί/καταψηφιστεί αλλά και να καταβληθούν άμεσα στους εργαζομένους του προγράμματος τα δεδουλευμένα μέχρι τη λήξη των συμβάσεών του στις 31/12/2022.

⁴ αρ.πρωτ. οικ.2/107496/ΔΕΠ, 15/11/2021

⁵ <https://www.minfin.gr/organogramma-olou-tou-ypoik>

1. Η κυβέρνηση μέσα από επίσημα δελτία τύπου μιλούσε ήδη κατά το χρονικό διάστημα της προκήρυξης για διπλασιασμό των αποδοχών των ιατρών ως μισθολογικό κίνητρο
2. Τα νούμερα του αντίστοιχου προϋπολογισμού για τα ανωτέρω μισθολογικά κίνητρα των ιατρών δεν θα μπορούσαν να εξηγηθούν με την νέα (και αχρειαστή) ερμηνεία του ΓΛΚ
3. Από τη γραμματειακή ερμηνεία των σχετικών διατάξεων προκύπτει ξεκάθαρα ότι οι αναφερόμενες μισθολογικές παροχές χορηγούνται ως επιδόματα και ταυτόχρονα σωρευτικά με τις τακτικές αποδοχές δηλαδή σε τακτική μηνιαία βάση
4. Για λόγους α) εναρμόνισης με τον ΠΟΥ όσον αφορά στους εργαζομένους στο πεδίο, καθώς επίσης και β) για λόγους προσέλκυσης και διατήρησης εργαζομένων λόγω υψηλών απαιτήσεων και χαμηλού ενδιαφέροντος αλλά και γ) μισθολογικής εξισορρόπησης, τα μισθολογικά κίνητρα επεκτάθηκαν στο λοιπό προσωπικό μέσα από ψηφισμένους νόμους του Κράτους.
5. Ενώ για να λάβουν οι συνάδελφοι εργαζόμενοι της ΑΕΜΥ τα ίδια μισθολογικά κίνητρα χρειάστηκαν μήνες και πολύ συγκεκριμένη αιτιολογική και νομολογική διαδικασία, η αντίθετη κατεύθυνση λογίστηκε ως de facto πράξη.
6. Η Γενική Διεύθυνση Ελέγχου Συγχρηματοδοτούμενων Προγραμμάτων είχε ήδη ελέγξει τα συγκεκριμένα μισθολογικά κίνητρα, όπως επίσης και κάθε αρμόδια υπηρεσία οικονομικών. Για αυτό και όπως δηλώνει ο Οργανισμός τα χρήματα υπάρχουν ήδη σε συγκεκριμένο λογαριασμό και απλώς περιμένουν την απόφαση του ΓΛΚ προκειμένου να εκταμιευθούν.
7. Οι κείμενες διατάξεις από το 2019 μέχρι και σήμερα, όπως παρατέθηκαν, φαίνεται να εξηγούν και να τεκμηριώνουν την επιχειρηματολογία μας.
8. Δεν μπορούμε να γνωρίζουμε τον βαθμό εμπλοκής του στην υπόθεση αλλά ο Αναπληρωτής Υπουργός, κ. Σκυλακάκης εμφανίζεται σε έγγραφα ως ο ανώτερος στην ιεραρχική κλίμακα του εμπλέκεται στη συγκεκριμένη υπόθεση.

Είναι ηλίου φαινότερων ότι το όποιο κώλυμα αποτελεί εφεύρεση ανωτέρων στελεχών του Υπουργείου Οικονομικών. Τα γεγονότα που οδηγούν σε αυτό το ασφαλές συμπέρασμα είναι το γεγονός ότι ενώ υπήρχαν ήδη σχετικές αιτιολογικές εκθέσεις, νομολογία αλλά και βούληση τόσο από τον ΕΟΔΥ όσο κι από το Υπουργείο Υγείας και δίχως το παραμικρό πρόβλημα σε μισθολογικό επίπεδο τα τελευταία δύο (2) έτη, ξαφνικά αποφασίζεται αυθαίρετα μια νέα ανάγκη για ερμηνεία ενός ήδη ερμηνευμένου νόμου.

Είναι κρίσιμο τέλος να σημειωθεί ότι πρόκειται για συγχρηματοδοτούμενο πρόγραμμα, κάτι που σημαίνει ότι η πλειοψηφία των απαιτούμενων ποσών αφορά σε κοινοτικά κονδύλια και όχι εθνικούς πόρους.

Σε αυτό το σημείο ας δώσουμε λίγο παραπάνω προσοχή στο τι λέει το άρθρο 162.

Διαβάζουμε λοιπόν βαρύτατες και απόλυτες εισαγωγικές φράσεις όπως «αποσαφηνίζεται» ή «η αληθής έννοια» σε μια προσπάθεια του εισηγητή να πείσει για την μόνη ορθότητα της δικής του αλήθειας. Δημιουργεί μια σιγουριά μέσα από αυτές τις λέξεις για να καλύψει το γεγονός ότι μόλις δύο έτη πριν και με την ίδια Κυβέρνηση, το ίδιο Υπουργείο ερμήνευε και συν-νομοθετούσε το ακριβώς αντίθετο! Χρησιμοποιεί δυνατές και αυστηρές λέξεις για να καλύψει το γεγονός ότι δε χρειαζόταν κάποια νέα ερμηνεία και επί της ουσίας εργαζόμενοι και ΕΟΔΥ τους το φωνάζουν εδώ και μήνες.

Να υπενθυμίσουμε ότι πολλοί εργαζόμενοι του προγράμματος είναι Ψυχολόγοι και μέσα από την επαγγελματική τους κατάρτιση, έχουν παιδευτεί να βλέπουν πέρα από τις επικοινωνιακές τακτικές που επιχειρεί να εφαρμόσει ο εισηγητής. Όπως βλέπουν πέρα από το εμμέσως απειλητικό «αχρεωστήτως καταβληθέν»!

Για όλους τους εργαζομένους του προγράμματος δεν υφίστανται «αχρεωστήτως καταβληθέντα» ποσά διότι πολύ απλά μέσα από την σχετική νομολογία, μαρτυρίες, έγγραφα και αποδεικτικά στοιχεία γνωρίζουμε καλά ότι είναι μέχρι και σήμερα αυτά που δικαιούμαστε. Τίποτα περισσότερο και τίποτα λιγότερο.

Στις προηγούμενες σελίδες παρατέθηκαν οι διατάξεις που αφορούν στα μισθολογικά κίνητρα. Ωστόσο η περίπτωση μας εμπίπτει και σε μια σειρά από υπάρχουσες διατάξεις που αφορούν στο σύνολο των εργαζομένων. Πιο συγκεκριμένα:

1. Η ερμηνεία του νόμου από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, καμία έννομη συνέπεια δεν μπορεί να έχει στο μισθολογικό μας καθεστώς διότι, το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, ως Υπηρεσία υπαγόμενη στο Υπουργείο Οικονομικών, δεν έχει αρμοδιότητα ερμηνείας νομοθετικών διατάξεων, καθόσον η αρμοδιότητα αυτή ανήκει, σύμφωνα με το άρθρο 77 του Συντάγματος μόνο στη νομοθετική εξουσία. Ακόμα όμως κι αν υποθέσουμε ότι αρμοδίως το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους προχώρησε σε ερμηνεία νομοθετικής διάταξης, αυτή θα έπρεπε να γίνει σύμφωνα με την αρχή της ευνοϊκής ερμηνείας όρων σύμβασης υπέρ των εργαζομένων. Σύμφωνα με την αρχή αυτή αλλά και με βάση ακόμα και την στενή γραμματική ερμηνεία, ο όρος “μισθός” δεν θα μπορούσε να ερμηνευθεί σαν να πρόκειται για μια άπαξ παροχή, καθόσον “μισθός” σημαίνει σταθερά επαναλαμβανόμενη παροχή από τον εργοδότη προς τον εργαζόμενο. Μια άπαξ παροχή δεν θα μπορούσε να ονομασθεί “μισθός”. Ακόμα, η ερμηνεία του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, σε περίπτωση που δεχθούμε ότι δεσμεύει το καταγγελλόμενο, θα έπρεπε να έχει την προσήκουσα αιτιολογία, ειδικά εφόσον πρόκειται για Διοικητική πράξη με την οποία ανακαλείται ευμενής για τους διοικουμένους πράξη (ΣτΕ 3457/2007, 3310/2006, 2554/2005). Στην συγκεκριμένη περίπτωση, η ερμηνεία στην οποία προχώρησε το ΓΛΚ, όχι μόνο δεν περιείχε καμία αιτιολογία, καθιστώντας την εξ αυτού και μόνο του λόγου, προσβλητέα, αλλά αγνόησε παντελώς το γεγονός ότι οι ατομικές μας συμβάσεις εργασίας υπογράφηκαν βάσει της αντίθετης, ευνοϊκότερης ερμηνείας του νόμου για μηνιαία καταβολή των επιπλέον αποδοχών.
2. Ακόμα κι αν γινόταν δεκτό ότι η ερμηνεία στην οποία προχώρησε το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους είναι νόμιμη, ούτε σε αυτή την περίπτωση θα μπορούσε να έχει έννομες συνέπειες στις αποδοχές μας, με βάση την αρχή της εύνοιας υπέρ των μισθωτών που ισχύει στο Εργατικό Δίκαιο. Η αρχή της εύνοιας θεμελιώνεται στο άρθρο 680 ΑΚ, καθώς επίσης και στο άρθρο 7 παρ. 2 του Ν 1876/1990. Ειδικότερα σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ. 2 του Ν 1876/90, «οι όροι ατομικών συμβάσεων εργασίας, που αποκλίνουν από τους κανονιστικούς όρους συλλογικών συμβάσεων εργασίας, είναι επικρατέστεροι, εφόσον παρέχουν μεγαλύτερη προστασία στους εργαζόμενους». Παρά το γεγονός ότι η αρχή της εύνοιας αναφέρεται- σύμφωνα με τις προηγούμενες διατάξεις- στη σχέση σε και ατομικής σύμβασης εργασίας, η αρχή αυτή είναι έκφραση της θεμελιώδους αρχής της προστασίας, σύμφωνα με την οποία όλες οι πηγές του εργατικού δικαίου (σύνταγμα, διεθνείς συμβάσεις, νόμοι, σεσ, διαιτητικές αποφάσεις, κανονισμοί εργασίας, ατομικές συμβάσεις, πρακτική της εκμετάλλευσης κλπ) επιτρέπουν κατά κανόνα στις ιεραρχικά κατώτερες πηγές να αποκλίνουν από την ιεραρχικά ανώτερη πηγή υπέρ των εργαζομένων.
3. Ακόμη και αν γινόταν δεκτό ότι η ερμηνεία του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους είναι νόμιμη, αιτιολογημένη και έγκυρη με βάση την αρχή της εύνοιας, ούτε σε αυτήν την περίπτωση δεν θα έπρεπε να έχει συνέπειες στην καταβολή των μισθών, καθώς έχουν διαμορφωθεί όλοι οι όροι της υπάρξεως επιχειρησιακής συνήθειας. Ως επιχειρησιακή συνήθεια νοείται η πρακτική που διαμορφώνεται μέσα στο χώρο μιας επιχείρησης ή εκμετάλλευσης, από τον μακροχρόνιο και ομοιόμορφο χειρισμό ζητημάτων που αναφέρονται στις σχέσεις εργοδότη και εργαζομένων. Τη νομική της βάση ως θεσμού του εργατικού δικαίου, στηρίζει η μακροχρόνια έμπρακτη συμπεριφορά του εργοδότη που επαναλαμβάνεται ομοιόμορφα για ικανό χρόνο μέσα στην επιχείρηση. Η συμπεριφορά αυτή αποκτά έννομη συνέπεια, και έτσι ο εργοδότης που δεν επεφύλαξε στον εαυτό του δικαίωμα ανάκλησής της στο μέλλον, δεσμεύεται απέναντι στο προσωπικό του, ως

αντισυμβαλλόμενος και υποχρεούται να τη συνεχίσει στο μέλλον. Η επιχειρησιακή δε συνήθεια που έχει διαμορφωθεί αποτελεί πηγή δικαίου, επομένως, η παραβίασή της από τον εργοδότη χωρίς τη σύμφωνη γνώμη του εργαζομένου οδηγεί στην στοιχειοθέτηση μονομερούς βλαπτικής μεταβολής με όλες τις νόμιμες συνέπειες αυτής.

Εν κατακλείδι, είναι εξαιρετικά σημαντικό να θυμόμαστε ποιοι είναι οι εργαζόμενοι του προγράμματος. Αφορά σε ένα εξαιρετικά εξειδικευμένο προσωπικό, μοναδικό στην Ευρώπη το οποίο εξωθείται χωρίς τον παραμικρό σεβασμό σε παραίτηση και αναζήτηση εργασίας εκτός Οργανισμού. Οι εναπομείναντες ελάχιστοι συνάδελφοι έχουν στις πλάτες τους τουλάχιστον τρία (3) έτη εμπειρίας με προσφυγικό/μεταναστευτικό πληθυσμό και ενώ ο πρωθυπουργός της χώρας ανησυχεί για το brain drain, τα υπουργεία του οδηγούν εκατοντάδες από αυτό το προσωπικό στην πόρτα της εξόδου.

Οι ελάχιστοι πλέον εναπομείναντες εργαζόμενοι διεκδικούμε τις επιπλέον αποδοχές όχι απλά και μόνο για να ανταπεξέλθουμε στο αυξανόμενο κόστος διαβίωσης αλλά γιατί επιλέγουμε να παραμένουμε επαγγελματίες και άνθρωποι και να καλύπτουμε τα τεράστια κενά που υπάρχουν. Αναλογιζόμαστε την ευθύνη που έχουμε αναλάβει ως εργαζόμενοι σε Δημόσιο Φορέα και δεν παραιτούμαστε για να βρεθούμε σε μη-κυβερνητικούς οργανισμούς με υψηλότερες αποδοχές. Γιατί παρά τα προβλήματα και την εργασιακή εξουθένωση τόσα χρόνια στο πεδίο δεν επιτρέψαμε και δεν θα επιτρέψουμε στον εαυτό μας να δώσει σε αυτόν τον πληθυσμό κάτι λιγότερα από αυτά που δικαιούται.

Αν αυτό που συνέβη από το Νοέμβριο του 2021 μέχρι σήμερα ήταν απλά ένα λάθος, τότε δεν είναι αργά να διορθωθεί ακόμη κι από τα μέλη της Κυβέρνησης. Αν όμως εμμένει στο μέχρι τώρα αφήγημα τότε αποτελεί μια πολύ στοχευμένη επίθεση κατά των εργαζομένων του προγράμματος, της οποίας τα αίτια πρέπει να αναζητηθούν από όλες τις δυνάμεις του δημοκρατικού τόξου.